

УДК 677.011

**АНАЛІЗ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА
СУЧАСНОМУ ЕТАПІ****Юрко К. П., Слізков А. М.**

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета. Провести аналіз розвитку законодавчого регулювання сфери експертних досліджень текстильних матеріалів в Україні.

Методика. Застосовувалися аналітичні методи дослідження: системний, узагальнення.

Результати. Проведено аналіз нормативно-правових актів, що регулюють експертну діяльність в Україні. Визначено пріоритетні напрями та розроблено практичні рекомендації щодо реформування та оптимізації законодавчо-нормативної бази сучасних експертних досліджень текстильних матеріалів.

Наукова новизна. Організаційно-правові основи експертних досліджень текстильних матеріалів у працях науковців розглянуті недостатньо, тому проведено більш глибокий аналіз й розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації законодавства у цій сфері.

Практична значимість. Дослідження сучасного стану законодавчого та нормативного забезпечення експертної діяльності будуть корисними для усунення неузгодженості положень законодавства в частині проведення експертиз.

Ключові слова: експертні дослідження, текстильні матеріали, технічне регулювання, стандартизація, ринковий нагляд, оцінка якості

У наш час багато уваги приділяється забезпеченню якості продукції. Якість виробів із текстилю та їх безпечність визначає експертиза текстильних матеріалів та виробів, що є дуже важливим елементом у формуванні непродовольчих товарів, стимулює його розвиток і конкурентоспроможність. Удосконалення нормативно-правових основ регулювання сфери експертних досліджень посідає провідне місце у розвитку української держави.

Постановка завдання

Експертне дослідження – це процесуальна дія, яка базується на знанні нормативної документації та суворому дотриманні її вимог. А отже, закономірним є те, що діяльність експерта регулюється певними законодавчими актами й передбачає знання тих, у яких містяться певні вимоги щодо об'єктів дослідження. Висновок експерта має доказову силу тільки тоді, коли експертиза була проведена з дотриманням положень процесуального законодавства. Саме тому проаналізуємо зміни у законодавстві та розглянемо низку документів, що складають нормативно-правову базу сучасних

експертних досліджень текстильних матеріалів. Важливо визначити пріоритетні напрями щодо реформування та оптимізації українського законодавства у даній галузі.

Результати досліджень

Україна крок за кроком повинна забезпечити узгодженість законодавства з технічними регламентами, системою стандартизації, метрології й акредитації, роботами з оцінювання відповідності та ринкового нагляду Європейського Союзу. Такі обов'язки країна поклала на себе, коли підписала та ратифікувала у вересні 2014 року Угоду про асоціацію з ЄС.

Починаючи з 2014 року більшість реформаторських зусиль у галузі спрямовувалися на дерегуляцію механізму технічного регулювання, здійснювалися кроки у напрямку адаптації українських стандартів до міжнародних, прийнято та внесено зміни в низку Законів України (далі ЗУ), серед них: «Про стандартизацію», «Про скорочення кількості дозволів», «Про метрологію та метрологічну діяльність», «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» й інші.

Відповідно до ЗУ «Про стандартизацію» й відповідного Розпорядження КМУ, з 2014 р. функції національного органу зі стандартизації виконує ДП «УкрНДНЦ». Нова редакція ЗУ «Про стандартизацію» закладає європейські основи розвитку галузі. Так, для уникнення дублювання, ліквідовано поняття галузева стандартизація (такого поняття за кордоном не існує). Дотримання більшості стандартів стає добровільним. Проте, залишається невирішеним питання існування дублюючих режимів: технічні регламенти (як нормативно-правовий акт) та технічне регулювання (як процес). В англійській мові існує один термін «technical regulation» як процес [1].

Помітні зміни відбулися на початку 2016 року.

У січні 2016 року на території нашої країни замість національних стандартів почали впроваджуватися європейські (євронорми).

З лютого 2016 року набрав чинності ЗУ «Про технічні регламенти та оцінку відповідності». З того часу й до сьогодні цей Закон є профільним у галузі технічного регулювання. Він поєднав у собі кілька нормативних документів (втратили чинність ЗУ «Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» та «Про підтвердження відповідності») і висуває єдині принципи розробки, прийняття й використання технічних регламентів і проведення оцінювання відповідності; містить положення щодо

повноважень центральних органів виконавчої влади у галузі технічного регулювання, вимоги до технічних регламентів й органів з оцінки відповідності.

Набрання чинності даного Закону – це крок у напрямку гармонізації законодавства України з європейським законодавством у галузі технічного регулювання.

У ЗУ «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» знайшли відображення принципи «нового» і «глобального» підходів, відповідно до яких виробники та постачальники зобов'язані виробляти та постачати текстильну продукцію вітчизняного або іноземного походження, що є безпечною для людини, сприяє захисту національної безпеки, охороні навколишнього середовища, природних ресурсів, запобігає недобросовісній конкуренції та підвищує рівень якості продукції.

На відміну від ЗУ «Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», який втратив чинність, ЗУ «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» містить розширений понятійний апарат, який, зокрема, включає такі поняття, як: гармонізований європейський стандарт, декларування відповідності, об'єкт оцінки відповідності, сертифікація та ін. [2].

Нововведенням у законодавстві є також скасування з 1 січня 2018 року обов'язкової сертифікації товарів, яка до цього часу виконувалася згідно з Декретом Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію», що не є дійсним.

Україна змінює національні та міжнародні стандарти, скасовує міждержавні стандарти (ГОСТ), які є розробленими до 1992 року. Більшість з них (близько 90%), з початку січня 2019-го року втратили силу в країні. Натомість до кінця 2020 року 80% технічних стандартів буде гармонізовано з європейськими.

Гармонізація національних стандартів з міжнародними і європейськими - це доказова база відповідності продукції та товарів вимогам директив Європейського Союзу. Це одна з умов підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції, яка є невід'ємним додатком до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. У результаті повної імплементації Угоди Україна створить механізм технічного регулювання, що буде горизонтально гармонізованим з відповідною механізмом ЄС і буде підтримуватись у такому стані.

Організаційні та правові основи введення в обіг нехарчової продукції, проведення державного ринкового нагляду та контролю такої продукції встановлюють ЗУ «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» і «Про загальну безпечність нехарчової продукції».

Аналіз ЗУ «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» свідчить, що він базується на директивах нового підходу. Даним Законом Верховна Рада України гармонізувала українське законодавство з нормами Європейського Союзу у сфері безпечності та якості нехарчової продукції – в ідеалі українська продукція буде відповідати нормам ЄС. Закон передбачає уточнює термінологію, види правопорушень та адекватність міри покарання, передбачає створення єдиного контролюючого органу у сфері безпечності нехарчових продуктів, скасування дозвільних документів та процедур, які відсутні в Європейському Союзі. Закон запроваджує ринковий нагляд та виключає контроль на доринковій стадії виробництва, тобто зосереджується на здійсненні контролю продукції, а не суб'єктів господарювання. В його основі, відповідно до європейських підходів, лежить принцип мінімального втручання в діяльність виробника з покладенням на нього більшої міри відповідальності, ніж на інших суб'єктів господарювання [3].

Проаналізувавши ЗУ «Про загальну безпечність нехарчової продукції», робимо висновок, що він базується на директивах Європейського Союзу. Закон встановлює правило, що за відсутності встановлених законодавством вимог до продукції, єдиною вимогою до неї є її безпечність; нагляд за продукцією здійснюється шляхом ринкового нагляду. Відповідно до Закону функціонує система оперативного сповіщення про товар, який становить серйозний ризик [4].

До нормативних документів у галузі сучасних експертних досліджень текстильних матеріалів належать: стандарти на терміни та визначення; на номенклатуру показників якості, нормативи показників якості; методи оцінки механічних, фізико-хімічних властивостей; технічні вимоги; правила приймання; порядок відбору проб для проведення лабораторних випробувань; оцінка сортності; правила маркування та пакування, зберігання та транспортування; порядок догляду за текстильними матеріалами та виробами в процесі зберігання та експлуатації; технологічні карти, пакові карти; альбоми нового асортименту, альбоми кольорів та відтінків і інші. В умовах ринкової економіки перевагу одержують стандарти з управління якістю, які орієнтують усі підрозділи організацій на якість з кінцевою метою забезпечення права споживача на безпеку товарів.

Проведення несудових експертиз регулюються законом тільки частково, тому в ролі регуляторів часто виступають підзаконні акти. В «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» і в «Науково-методичних

рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» зазначено, що експертні дослідження мають виконуватися в порядку, що передбачений для проведення судових експертиз і потребують спеціальних знань та використання методів судової експертизи. Хід та результати досліджень повинні бути викладені у висновку експертного дослідження, який складається за структурою та змістом як і висновок експерта [5].

Багато проблем на сьогодні існує щодо уніфікації методичного забезпечення експертиз; узгодження нормативно-правової документації, що регламентує порядок проведення експертиз і виконання спеціалізованими установами наукових розробок; збільшення видів експертиз; підготовки експертних кадрів тощо. Визначення оптимальних шляхів розв'язання зазначених проблем є перспективним для подальших наукових розробок у напрямку вдосконалення експертної діяльності. Це, насамперед, застосування новітніх досягнень науки і техніки, стандартизація та сертифікація єдиних науково-обґрунтованих методик експертних досліджень, вирішення нетрадиційних експертних завдань, скорочення термінів виконання експертиз, підвищення їх об'єктивності, якості та доказової цінності.

В Україні більшість експертних установ не мають необхідного устаткування для оцінки якості та безпечності товарів за стандартами Європейського Союзу. Крім цього істотна частина стандартів була прийнята методом «обкладинки» (лише переклад обкладинки), що суттєво звужує його застосування на підприємствах, враховуючи суто технічну іншомовну термінологію, якою володіє не кожний. Нормативно-правова база характеризується протиріччями та неузгодженістю стосовно одночасного державного регулювання та контролю продукції різними установами, що призводить до неефективного використання ресурсів. В ЄС існує оцінка відповідності тільки за Директивами.

Важливою проблемою реформування системи технічного регулювання є усунення дублюючих режимів контролю продукції (вимоги технічних регламентів, ДСанПіН, медичні вимоги до якості і безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини, нормативні вимоги з охорони праці тощо). Проте в ЄС існує оцінка відповідності тільки за Директивами. Така вимогливість встановлена лише для продукції українських виробників, що безумовно заважає виходу на будь-який ринок продукції.

До того ж вихід на європейський ринок певного товару має супроводжуватися декларацією про відповідність чи сертифікатом відповідності, які видаються на підставі

відповідності з вимогами технічних регламентів. Тому оцінювання відповідності за нашими ТР деяких товарів, що повинні експортуватися до ЄС не можливо внаслідок відсутності повного комплексу Директив, яким повинні відповідати товари згідно «Глобального підходу» ЄС.

Практичні рекомендації щодо оптимізації законодавчого регулювання сучасних експертних досліджень в Україні:

- оптимізувати організаційні форми керування державними експертними установами й недержавними експертними структурами;
- уніфікувати науково-методичну й інформаційну бази експертних установ, організацію й координування науково-дослідницької роботи в галузі експертизи;
- удосконалити методики та процедури атестації професійних судових експертів;
- організувати базове навчання фахівців у галузі експертної діяльності гуманітарного й природно-технічного профілів;
- підвищувати рівень професійних знань експертів, їх компетентності з нормативно-правових та організаційних інфраструктурних аспектів стандартизації, оцінки відповідності та метрології;
- залучати науково-педагогічних працівників до міжнародних інтеграційних проектів, навчальних тренінгів, що забезпечить результативність інформаційно-просвітницьких заходів, адаптацію програм підготовки фахівців до нових умов, дозволить підвищити рівень підготовки та обізнаності фахівців про нову українську інфраструктуру якості;
- удосконалити методичну та профілактичну роботи експертних установ;
- усунути дублюючі режими контролю продукції (вимоги технічних регламентів, ДСанПіН, медичні вимоги до якості і безпеки харчових продукції, нормативні вимоги з охорони праці тощо);
- більш широко впроваджувати застосування передових новітніх досягнень науки і техніки;
- забезпечити випробувальні лабораторії необхідним удосконаленим устаткуванням для оцінки якості та безпечності товарів за стандартами Європейського Союзу;
- задля уникнення неправильного тлумачення стандартів ЄС, а в результаті випуску невідповідної стандартам (або й небезпечної) продукції мінімізувати

використання методу «обкладинки» при гармонізації стандартів, натомість здійснювати повний точний перекладу тексту стандарту, що буде повністю ідентичним за змістом і за формою стандартам ЄС;

- впроваджувати заходи щодо інтеграції зусиль органів виконавчої влади, на які покладаються функції технічного регулювання, наукових установ, закладів вищої освіти для зміцнення інституціонального потенціалу;
- поряд з реформуванням національної системи технічного регулювання більше уваги приділити забезпеченню та гарантії якості, використовуючи досвід країн ЄС.

Висновки

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, можна зробити висновок, що організаційне та правове регулювання експертної діяльності в Україні слід удосконалити шляхом підвищення правового забезпечення та дієвості існуючої системи організації експертної діяльності, законодавство України потребує ефективнішої уніфікації та оптимізації, повної гармонізації з міжнародними стандартами.

Список використаних джерел

1. Про стандартизацію [Електронний ресурс]: Закон України від 05.06.2014. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>
2. Про технічні регламенти та оцінку відповідності [Електронний ресурс]: Закон України від 15.01.2015. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>
3. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції [Електронний ресурс]: Закон України від 02.12.2010. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2735-17#Text>
4. Про загальну безпечність нехарчової продукції [Електронний ресурс]: Закон України від 02.12.2010. – Режим доступу:

References

1. *Zakon Ukrainy vid 05.06.2014 «Pro standartyzatsiiu»* [The Law of Ukraine of 05.06.2014 «About standardization»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> [in Ukrainian].
2. *Zakon Ukrainy vid 15.01.2015 « Pro tekhnichni rehlyamenty ta otsinku vidpovidnosti* [The Law of Ukraine of 15.01.2015 «About technical regulations and conformity assessment»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text> [in Ukrainian].
3. *Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 «Pro derzhavnyi rynkovyi nahliad i kontrol nekharchovoi produktsii»* [The Law of Ukraine of 02.12.2010 «About state Market Supervision and control of non-food products»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2735-17#Text> [in Ukrainian].
4. *Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 «Pro zahalnu bezpechnist nekharchovoi produktsii»* [The Law of Ukraine of 02.12.2010 «About the overall safety of non-food products»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2736-17#Text> [in Ukrainian].

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2736-17#Text>
5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства Юстиції України від 08.10.1998. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
5. Nakaz Ministerstva Yustytsii Ukrainy vid 08.10.1998 «Pro zatverdzhennia Instruktсии pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen ta Naukovometodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen» [Order Of The Ministry Of Justice Of Ukraine of 08.10.1998 «About approval of instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert research and scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert research»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukrainian].

Yurko Kateryna
ariess3103kate@gmail.com
Kyiv National University of
Technologies and Design

Slizkov Andrey
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2693-7147>
slizkov.am@kmutd.com.ua
Kyiv National University of
Technologies and Design

Анализ развития национального законодательного регулирования экспертных исследований текстильных материалов на современном этапе

Юрко К. П., Слизков А. М.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Провести анализ развития законодательного регулирования сферы экспертных исследований текстильных материалов в Украине.

Методика. Применялись аналитические методы исследования: системный, обобщение.

Результаты. Проведен анализ нормативно-правовых актов, регулирующих экспертную деятельность в Украине. Определены приоритетные направления и разработаны практические рекомендации по реформированию и оптимизации законодательно-нормативной базы современных экспертных исследований текстильных материалов.

Научная новизна. Организационно-правовые основы экспертных исследований текстильных материалов в работах ученых рассмотрены недостаточно, поэтому проведен более глубокий анализ и разработаны практические рекомендации по оптимизации законодательства в этой сфере.

Практическая значимость. Исследование современного состояния законодательного и нормативного обеспечения экспертной деятельности будут полезными для устранения несогласованности положений законодательства в части проведения экспертиз.

Ключевые слова: экспертные исследования, текстильные материалы, техническое регулирование, стандартизация, рыночный надзор, оценка качества

Analysis of the development of national legislative regulation of expert research of textile materials at the present stage

Yurko K. P., Slizkov A. M.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. *To analyze the development of legislative regulation of the field of expert research of textile materials in Ukraine.*

Methodology. *Analytical research methods were used: systematic, generalization.*

Findings. *The analysis of regulatory legal acts regulating expert activity in Ukraine is carried out. Priority areas are identified and practical recommendations are developed for reforming and optimizing the legislative and regulatory framework for modern expert research of textile materials.*

Originality. *The organizational and legal basis of expert research of textile materials in the works of scientists is not sufficiently considered, so a deeper analysis was carried out and practical recommendations were developed for optimizing legislation in this area.*

Practical value. *Studies of the current state of legislative and regulatory support for expert activities will be useful for eliminating inconsistencies in the provisions of the legislation regarding the conduct of expert examinations.*

Keywords: *expert research, textile materials, technical regulation, standardization, market supervision, quality assessment*